

HET KLOOSTER DAMIANEUM.

INLEIDING.

Wie kent niet als geboren en getogen inwoner van Simpelveld het klooster "d'r Plaar". Vraagt men echter naar het Damianeum, de officiële naam van het klooster, bestaat de mogelijkheid, dat slechts een enkeling weet, dat hiermee het klooster "d'r Plaar" wordt bedoeld. De bewoners van het klooster zijn in Simpelveld bekend als de paters van d'r Plaar. Deze paters behoren echter tot de Congregatie der Heilige Harten. Wanneer de vraag wordt gesteld, uit welk land de Congregatie afkomstig is, zal meestal Duitsland als herkomstland worden aangegeven. Dit antwoord is te verwachten, omdat de meeste paters en broeders, die het klooster bewoonden afkomstig waren uit Duitsland.

Om willekeurig enkele namen van vroegere bewoners te noemen, namen die waarschijnlijk velen bekend in de oren zullen klinken, namen waar vaak een anecdote of gebeurtenis aan is verbonden. Pater Heribert Schneider, Daniel Hilgers, Hilarius Vogt, Gabriel Simon. In herinnering zie je nog de lange rij in het wit geklede paters en broeders, als deze meeliepen in de jaarlijkse "Groeëte Broonk" te Simpelveld.

Menigeen is in zijn vlegeljaren door een kloosterbroeder achter zijn voddën gezeten, als stiekum werd gevist naar stekelbaarsjes in een van de parkvijvers. Hoeveel bruidsparen zijn in dit park niet gefotografeerd? Maar genoeg hierover, want ieder van ons zal waarschijnlijk zijn herinneringen hebben, verbonden aan het klooster en het bijbehorende park.

Het ligt niet in mijn bedoeling, een groots opgezet boek te schrijven over het ontstaan van het klooster Damianeum en zijn bewoners. Deze aantekeningen willen alleen een nuchtere voorstelling geven van de feiten, zoals de kroniek van het klooster die geeft. Bezie ik echter de hoeveelheid aantekeningen, het klooster betreffend, bekruipt mij de twijfel, of uiteindelijk toch geen boekwerk ontstaat.

Een bijzonder woord van dank aan pater Joachim Becker, Overste van het Damianeum, zonder wiens medewerking deze aantekeningen niet mogelijk zouden zijn geweest.

Simpelveld, November 1990

J.H. Bonten.

OORSPRONG EN ONTSTAAN VAN DE CONGREGATIE

Voor diegene, die niet zo bekend is met de Congregatie der Heilige Harten, volgt hier een korte toelichting. De wieg van de Congregatie staat te Poitiers in Frankrijk. De Congregatie bestaat uit een mannelijke en een vrouwelijke tak. De mannelijke tak van de Congregatie is gesticht door pater Coudrin, de vrouwelijke tak door gravin Henriette Aymer de la Chevalerie. Beide stichters zijn als door een wonder ontkomen aan de valbijl van de Franse Revolutie.

Pater J. Coudrin werd geboren in Coussay-les-Bois op 1 Maart 1768. Coussay-les-Bois is een klein boerendorp in het departement La Vienne in midden Frankrijk (Prov. Poitou). Hij was het zesde kind van de in totaal acht kinderen van de familie Coudrin. Vier van deze kinderen stierven kort na hun geboorte. Van 1780 tot 1785 bezoekt Coudrin het gymnasium te Châtellerault, waar hij een uitstekend leerling is. Tijdens deze jaren was hij in Châtellerault bij een familie in pensioen. In November 1785 begon de jonge Pierre Coudrin in de oude bisschopsstad Poitiers met zijn filosofische en theologische studie. De eerste studiejaren woonde Coudrin bij een familie in de stad Poitiers. Pas in November 1789 deed hij zijn intrede in het priesterseminarie van Poitiers. Om deze stap te doen was een behoorlijke portie moed vereist. Wat was immers in het jaar 1789 niet allemaal gebeurd! Op 14 Juli was de Bastille bestormd door het volk. De absolute monarchie, de voorrechten van de adel en de geestelijkheid waren weggevaagd, de verklaring van de mensenrechten was gevolgd. Onstuitbaar en in een sneltreintempo volgden de gebeurtenissen elkaar op en werden steeds onheilspellender, vooral ook voor de Kerk.

Juist in deze tijd neemt Coudrin de beslissing, in te treden in het seminarie om zich voor te bereiden voor het priesterschap.

De leiding van het priesterseminarie van Poitiers was in die tijd in juiste handen. De Lazaristenpaters waren voorbeeldige geloof- en kerkgetrouwe priesters en leraren. Vanaf de eerste dag van zijn intrede voelde Coudrin zich in de sfeer van het seminarie op zijn gemak. Buiten het seminarie werd de toestand echter steeds dreigender. Daarom wilde men de seminaristen zo snel mogelijk de wijdingen toedienen.

In de kathedraal van Poitiers ontving Coudrin op 3 April 1790 door Mgr. de Saint-Aulaire de tonsuur, de vier laagste wijdingen en de sub-diakenwijding. De bisschop was hiervoor van Parijs, waar hij lid was van de Nationale Vergadering, naar Poitiers gekomen. Het zou zijn laatste wijding in zijn kathedraal zijn.

Zijn moedige woorden, die hij op de gedenkwaardige 4. Januari 1791 uitsprak voor de Nationale Vergadering te Parijs, zijn de geschiedenis ingegaan. Wat was namelijk het geval. In 1790 werd door de Nationale Vergadering in Parijs de Burgerlijke Grondwet voor de Geestelijkheid aangenomen. Door deze wet zouden de bisschoppen en de priesters niet meer door de de koning of de Paus worden aangewezen, maar zouden deze gekozen worden door het volk. Bovendien werd een paar maanden later bepaald, dat de geestelijkheid verplicht was, de Eed van Trouw af te leggen aan het volk, de wet en de koning.

De bisschoppen moesten deze Eed van Trouw afleggen, echter bijna alle bisschoppen weigerden dit. Mgr. de Saint-Aulaire sprak de volgende woorden. « Mijne Heren. Ik ben 72 jaar oud, 32 jaar ben ik nu bisschop en heb al het mogelijke gedaan, om de mij opgelegde plichten te vervullen. Nu ben ik een oude en zieke man, die zijn laatste dagen niet in schande wil doorbrengen. Ik kan deze eed, die tegen mijn geweten is, niet afleggen ». Terwijl de bisschop deze woorden sprak, hoorde men tot in het gebouw waar de Nationale Vergadering zitting hield, de kreten die op straat werden geschreeuwd:

« De weigeraars van de eed aan de lantaarnen »

(De Nationale Vergadering hield haar zittingen in een manege aan de noordkant van de tuinen der Tuilerieën)

Veel priesters, waaronder ook de Lazaristenpaters van het seminarie van Poitiers, weigerden deze eed af te leggen. Het gevolg hiervan was, dat het seminarie van Poitiers werd gesloten. Zoals alle seminaristen van Poitiers ging Coudrin ook terug naar zijn ouders te Coussay-les-Bois. Enige weken voor de opheffing van het seminarie, namelijk op 18 December 1790 wordt Coudrin in Angers tot diaken gewijd. De grote vraag was nu, hoe tot priester te worden gewijd. Immers zijn rechtmatige bisschop was verdreven en Coudrin wilde niet gewijd worden door een onrechtmatig gewijde en geïnstaleerde bisschop.

Tenslotte ging hij naar Poitiers, om zijn situatie met de priesters te bespreken, waaraan door Mgr. de Saint-Aulaire voor zijn gedwongen vlucht alle volmachten waren overgedragen. Van hen kreeg hij de toestemming, dat hij zich tot priester kon laten wijden door iedere bereikbare bisschop, die in verbinding stond met de H.Stoel. Op aanraden van misschien deze priesters begaf Coudrin zich in Februari 1792 naar Parijs. Hier meldde hij zich bij het Ierse seminarie, dat toen nog bijzondere voorrechten genoot, omdat het onder bescherming van Engeland stond. In de bibliotheek van dit seminarie wordt Coudrin op 4 Maart 1792 met nog andere priesterkandidaten uit verschillende Franse diocesen tot priester gewijd door de bisschop van Clermont, Mgr. de Bonal. Hierna ging Coudrin terug naar zijn geboortedorp. Op Paaszondag 1792 wil hij, geassisteerd door de dorpspastoor en diens broer, in de parochiekerk van Coussay-les-Bois de H.Mis lezen.

Onverwachts komt de burgemeester voor aanvang van de mis de sacristie binnen en geeft Coudrin een officieel schrijven, met de mededeling, dit van de kansel voor te lezen. Sinds onheuglijke tijd was het de gewoonte, dat ambtelijke mededelingen van de kansel werden voorgelezen. Dit schrijven echter was de uitnodiging voor de verkiezing van de nieuwe pastoors in de gemeenten van het disdriet Châtellerault, zoals voorgescreven door de wet. Ook voor Coussay-les-Bois zou een nieuwe pastoor worden gekozen, omdat de oude pastoor geweigerd had, de eed af te leggen. Tot grote verwondering van alle aanwezigen werd na het evangelie het schrijven door Coudrin zonder commentaar voorgelezen. Echter bij het beëindigen van de mis wendde hij zich nog een keer tot de aanwezigen. Ieder woord, dat hij sprak benadrukkend sprak hij: « Aan deze schismatische daad zal ik noch een lid van mijn familie deelnemen! »

Dat dit op deze Paasdag het gesprek van de dag was in het dorp hoeft niemand te verwonderen. De burgemeester en de weinige aanhangers van de revolutie in het dorp besloten na lang wikken en wegen, de drie priesters na de vespers gevangen te nemen en naar Châtellerault te brengen. De drie «boosdoeners» werden echter op tijd ingelicht en konden na de vespers door een zijkapel van de kerk over het kerkhof ontkomen. Voor Coudrin begon nu een leven van duizend gevaren, opjaging en vervolging door de revolutionairen.

Voorlopig vond Coudrin onderdak bij zijn neef Maudmain, die beheerder was van kasteel La Motte d'Usseau dicht bij Châtellerault. Hier had hij een zolderkamer, die zo laag was, dat rechtopstaan onmogelijk was voor Coudrin. In deze kamer is reeds het plan bij Coudrin geboren, een priesterorde te stichten, met als taak de verering van de H.Harten. Tot October 1792 hield Coudrin zich hier verborgen. Hij begeeft zich dan naar Poitiers, waar hij onderdak vond in een ziekenhuis, genaamd: « Het hospitaal der ongeneeslijken » De volgende jaren zou Coudrin zijn ambt heimelijk en onder schuilnamen uitoefenen in Poitiers en de voorstad Montbernage.

Op 28 Juli 1794 eindigde het leven van Robespierre onder de valbijl en neemt een vijfkoppig Directoire de macht over. Hiermee kwam een einde aan het « Schrikbewind » zoals het Jacobijnse regime werd genoemd, dat in Frankrijk sinds Juli 1793 ongeveer een jaar lang heeft bestaan. Robespierre was de leider. Op 10 Juni 1794 begon voor hem het einde van zijn loopbaan. Op deze dag werd een decreet uitgevaardigd, dat tot in bijzonderheden de bevoegdheden van het Tribunal Révolutionnaire regelde. Het had tot taak de vijanden van het land te straffen. Het Tribunal kon slechts twee uitspraken doen; Vrijpraak of doodstraf. Dit decreet betekende in wezen de opheffing van de gehele rechtsorde. De uitvoerende macht werd in handen gelegd van een politieke partij, die naar willekeur te werk kon gaan. Het was een bedrukkende en angstige stemming die zich in de zomer van 1794 over Frankrijk verbreidde.

Sinds enige tijd had Coudrin naar geschikte candidaten gezocht voor de Congregatie, die hij wilde stichten. Het is op 20 October 1800, als hij met twee jonge kandidaten, de 24 jarige Bernard de Villemort en de 17 jarige Hilarion Lucas, de gelofte aflegde, in armoede, kuisheid en gehoorzaamheid te leven. Dit is dezelfde gelofte, die vandaag de dag de novicen nog afleggen bij hun inkleding.

Echter de Kerstnacht van het jaar 1800 is het geboorte-uur van de Congregatie der H.Harten. Voor de Middernachtsmis legde Coudrin de eeuwige gelofte af, die hij had geformuleerd en eigenhandig had neergeschreven. Deze eigenhandig geschreven Orde-gelofte wordt nu nog steeds bewaard in het Moederhuis van de Congregatie.

De aanvankelijk kleine gemeenschap vestigde zich in 1805 te Parijs in een gebouw in de Rue de Picpus. Vandaar komt de naam Picpus-Paters, want zo wordt de Congregatie ook wel genoemd.

Door de politieke omstandigheden in Frankrijk is het pas in 1814 mogelijk, om de statuten van de Congregatie aan de goedkeuring van Rome te onderwerpen. Door Paus Pius VII wordt op 10 Januari 1817 de goedkeuring verleend aan de statuten van de Congregatie. Op 14 Januari 1817 werd Coudrin bevestigd als de eerste Generaal-Overste van de Congregatie en hij bleef dit tot zijn sterfdag op 27 Maart 1837.

De Congregatie werd door Paus Pius VII op 17 November 1817 tot een Missie-genootschap bestempeld. De eerste missionarissen van de Congregatie werden in 1825 uitgezonden naar Oceanië.

In 1833 werd geheel Oost-Oceanië als missiegebied aan de Congregatie toevertrouwd.

Veel mensen zullen waarschijnlijk bekend zijn met de geschiedenis van pater Damiaan de Veuster, geboren te Tremelo in België, dus een echte Vlaming. Pater Damiaan werd door de Congregatie als missionaris uitgezonden naar Oceanië.

(Oceanië is de collectieve naam voor de eilanden in de Grote Oceaan, verdeeld in drie groepen: Melanesië, Micronesië en Polynesië)

Op het eiland Molokai verpleegde pater Damiaan gedurende 16 jaren de melaatsen, die naar dit eiland werden gedeporteerd. Melaatsheid was in die tijd een ongeneeslijke ziekte, waarvoor geen kruid gewassen was. Dit in tegenstelling tot tegenwoordig, nu men anti-biotica heeft.

Omdat melaatsheid besmettelijk is, werden de mensen die door deze ziekte werden getroffen, van de gemeenschap afgezonderd en naar het eiland Molokai gebracht. Hier werden deze ongelukkigen zonder enige verzorging aan hun lot overgelaten. Op het eiland heersten toestanden, die met geen pen te beschrijven waren.

Het is pater Damiaan geweest, die hierin verandering heeft gebracht. Hij bouwde huizen, een kerk en een klein ziekenhuis. Hij begroef de doden en verpleegde de zieken. Uiteindelijk werd pater Damiaan ook het slachtoffer van deze ziekte. Na zijn dood, toen zijn werk op Molokai wereldwijd bekend werd, richtte menig priester-candidaat-missionaris zijn blik op de Congregatie der H.Harten.

Op dit punt gekomen, staan we nu aan de oorsprong van het klooster Damianeum te Simpelveld.